

התנהלות מיטבית ברשת בחופשת הקיץ

הקדמה:

שנת הלימודים תשע"ד עומדת להסתיים ואנו נמצאים בפתחה של חופשת הקיץ. חופשה זו מאפשרת לתלמידים לנוח, לבלות, ליהנות ולצבור כוחות לקראת השנה הבאה. עם זאת, מזמנת החופשה עבור התלמידים זמן פנוי רב אותו ניתן לנצל במגוון דרכים, חלקן חיוביות ואחרות שליליות ואף מסכנות. חלק ניכר מהתלמידים מבליים את זמנם במהלך השנה וביתר שאת בחופשה מול מסך כזה או אחר המהווה את ההמשך הטבעי של ההווי האישי והחברתי המתקיים פנים אל פנים. מרחב זה מציע התנסויות חדשות ומרתקות מחד גיסא ומציף בפניהם דילמות וסוגיות מאידך גיסא. כאנשי חינוך נרצה להעביר אל התלמידים מסר של התנהלות נבונה ואחראית ברשת: ניצול הפוטנציאל האדיר שהרשת מציעה במגוון רחב של היבטים, וגם הקניית נורמות התנהגות ראויות והימנעות מהתנהגויות סיכון.

להלן מספר פעילויות שניתן לקיימן עם התלמידים טרם היציאה לחופשת הקיץ:

[פעילות מס' 1- גם בקיץ גולשים בטוח](#)

[פעילות מס' 2- נורמות התנהגות](#)

[פעילות מס' 3- מתי זה מפסיק להצחיק](#)

[פעילות מס' 4- פגעת/י/ נפגעת/י](#)

[פעילות מס' 5- העומדים מהצד](#)

[פעילות מס' 6- עושים טוב ברשת ומעבירים את זה הלאה](#)

[נספח- חומר רקע למורה](#)

פעילות מס' 1- גם בקיץ גולשים בטוח

מטרות המפגש:

1. העמקת הידע בנושא התנהלות מיטבית ברשת תוך התייחסות לחופשת הקיץ.
2. העברתי המסר כי יש להפעיל שיקול דעת בהעלאת תכנים לרשת (מסרים כתובים, תמונות, סרטונים) אשר נחשפים לקהל רחב ונשארים ברשת לעד.
3. מתן דגש על הימנעות מהתנהגויות סיכון.

קהל יעד:

תלמידי חטיבות הביניים.

אורך הפעילות:

60 דקות.

חומרים נדרשים:

- שירי קיץ להשמעה (לדוגמא: "מה שיותר עמוק יותר כחול", מילים ולחן: שלום חנוך; "גלשן", מילים ולחן: דני סנדרסון). לשם כך ניתן להיכנס לאתר "שירונט" או לאתר youtube.
- קומיקס (נערה ליד מחשב) מצולם כמספר תלמידי הכיתה.
- ריבועי memo בצבעים אדום, צהוב, ירוק (לכל תלמיד/ה בכיתה יינתנו 3 פתקים- אחד בכל צבע).

מהלך הפעילות:

1. המורה תפתח את השיעור ותשמיע שיר בנושא קיץ על פי בחירתה. לפני השמעת השיר, תבקש מכל תלמיד ותלמידה לחשוב מה מזכירה להם המילה קיץ?. במהלך איסוף התשובות חשוב לשים לב כי המרחב הדיגיטלי על גווניו וכליו השונים (מחשב, סמארפונים, טאבלטים, פייסבוק, ווטסאפ, אינסטגרם, משחקים און-ליין ועוד) מוזכר על מנת שאפשר יהיה להעמיק לגביו בהמשך הפעילות. כמו כן, יש להיות ערים ולהקצות זמן קצר באופן יחסי לדיון זה כיוון שמטרת השיעור אינה עיסוק בקיץ, כי אם בהתנהלות מיטבית ברשת בזמן חופשת הקיץ. בסיום הדיון, תסביר המורה כי כעת נתמקד בפעילות אחת מיני רבות בהן עוסקים בני הנוער בחופש הגדול: גלישה ברשת האינטרנט.

2. תרגיל הרמזור:

המורה תחלק לכל תלמיד/ה 3 פתקי memo (אחד בכל צבע: אדום, צהוב וירוק). לאחר מכן תסביר כי תציג בפניהם היגדים שונים המתייחסים להתנהלות של בני נוער ברשת. כל תלמיד/ה יבחר/תבחר פתק memo בצבע המתאים לדעתו בזיקה להיגד המוצג על פי המקרא הבא:

אדום: מייצג קו אדום, התהגות שאיננה מקובלת עליו ולא אנהג בדרך זו גם אם יהיה עליו לשלם "מחיר" כלשהו על בחירתו.

צהוב: מייצג התלבטות, התנהגות שאיני בטוח האם אני מסכים עימה או לא, נוטה להתייעץ עם חברים/מבוגרים לגבי הנושא.

ירוק: מייצג בעיני התנהגות נורמטיבית ומתאימה ברשת.

1. לגבי ההיגד הבא: **תלמיד הקים קבוצה: "גם אני בעד להעביר את יותם לכיתה אחרת"** התלמידים יגישו למורה את פתק ה-memo המייצג את התייחסותם, מבלי לחשוף את הפתק לתלמידים האחרים. המורה תרכז את הנתונים אצלה (על גבי הלוח/באמצעות תכנת אקסל) מבלי לחשוף אותם לתלמידים. לאחר מכן, תציג שוב את אותו ההיגד ותבקש מהתלמידים להרים פתק memo המייצג את דעתם לגבי ההיגד. המורה תספור שוב את הצבעים השונים המתקבלים ויחד עם התלמידים תבדוק האם קיים פער בין התשובות שהתקבלו באופן אנונימי לבין התשובות שהתקבלו באופן גלוי. חשוב לנהל שיח עם התלמידים על הפער (באם נוצר) ועל הגורמים היכולים להסביר אותו (לחץ חברתי, אנונימיות המאפיינת את הרשת ומאפשרת חופשיות במתן תגובות).

את המשך הפעילות ניתן לקיים את הפעילות באחד מני האופנים הבאים:

1. כל תלמיד/ה יתבקש/תבקש להרים פתק memo בצבע המתאים לדעתו בזיקה להיגד המוצג. המורה תספור את הפתקים בצבעים השונים ותרשום את התוצאות על הלוח.

2. כל תלמיד/ה יתבקש/תבקש להרים פתק memo בצבע המתאים לדעתו בזיקה להיגד המוצג. המורה תשתמש בתכנת אקסל, תעלה את הנתונים המתקבלים לגבי כל היגד בטבלה מוכנה מראש ותייצג אותם בגרף עמודות.

היגדים להתייחסות: (חשוב שהמורה תשקף לגבי כל היגד מה הדעה הכללית בכיתה שהתגבשה לגביו, בהתאם לצבע הפתקיות שהניפו מרבית מהתלמידים).

- תלמידה הצטלמה עם המחנכת בטיול ובידיעתה העלתה את התמונה לפייסבוק.
- תלמידה בכיתה ח' פרסמה סטטוס: "סופ"ש עם המשפחה באילת... נתראה כשאחזור!".

- תלמיד בכיתה ט' פרסם סטטוס: "שכבה ט'- היום, 23:00, כולם אצלי! הבית ריק, מוסיקה עד אור הבוקר!".
- 3 תלמידות העלו תמונה שלהן לאינסטגרם בבגדי ים.
- תלמיד הגיב לתמונה של תלמידה: "שרמוטה, מי רוצה לראות אותך בכלל?".
- תלמידה בכיתה ז' פרסמה את [התמונה הבאה](#) (יש להפנות את התלמידים לתמונה בהמשך הכתבה שכותרתה: "ביקורת לבנות") וביחד עם חברות חילקה "ציונים" לבנות מהשכבה (התמונה לקוחה מתוך הכתבה: "הכתובת הייתה על הקיר", אתר mako).
- תלמידה העלתה תמונה שלה בבגדים תחתונים לווטסאפ של הכיתה.
- בן זוג של תלמידה העלה ללא ידיעתה תמונה שלה בבגדים תחתונים לקבוצת ווטסאפ של הכיתה.
- תלמיד פרסם סטטוס: "המורה רינה, את פשוט מרשעת- איך נתת לי 63 בתעודה בתנ"ך???".

דיון בעקבות ההתנסות:

- א. אילו רגשות ומחשבות עלו בכם בזמן הפעילות?
- ב. כיצד בחרתם איזו פתקית להרים? אילו שאלות/דילמות ליוו אתכם בזמן הבחירה? (במידה ועולים תכנים המשקפים בחירה מתוך לחץ, מומלץ להדהד אותם, לאפשר לתלמידים לזהות אותם ולהזמין עוד התייחסויות לנושא).
- ג. מה ניתן לומר על כך שיש היגדים שתלמידים שונים הרימו פתקיות שונות לגביהם? (כלומר, חלק חשבו שההתנהגות היא אסורה, אחרים התלבטו או חשבו שהיא מתאימה).
- ד. האם וכיצד הפתקיות משקפות את ההתנהלות שלכם במציאות?

3. מדברים ברשת אבל איך זה נשמע...? (הפעילות מבוססת על מערך המופיע בחוברת "מנוער לנוער"):

מטרות הפעילות:

- הדמיית מקרה של שליחה וקבלת הודעה פוגעת בצ'אט/SMS/ווטסאפ.
- ניסוח כללי התנהגות בעניין התכתבויות בכלים השונים המצויים בידי בני הנוער והשפה בה משתמשים (בפרט במהלך חופשת הקיץ בה עלולים להיפרץ גבולות האתיקה והמוסר הבינאיש).

א. בתחילת הפעילות, תקרין המורה את הסרטון [The internet influence](#). לאחר מכן, תבקש מהתלמידים לענות על השאלה: **מהם מאפייני הרשת המשתקפים בסרטון?** בהתאם לדברי התלמידים וגם כדי להרחיב ולהמשיג, תסכם המורה (לשיקול המורה עד כמה להרחיב בהמשגה):

לתקשורת באינטרנט יש מספר מאפיינים בולטים, המביאים לשינוי בהתנהגות הפרט בעודו גולש ברשת¹:

תקשורת טקסטואלית - התקשורת באינטרנט מתקיימת בעיקר באמצעות טקסטים כתובים. כתיבה מקוונת מאופיינת בספונטאניות ואותנטיות ולכן תכניה מכילים מידע רב ערך לגבי מצבו הרגשי והפסיכולוגי של הכותב, וחושפים את ה"אני האמיתי" שלו. יחד עם זאת, התקשורת המקוונת הכתובה גורמת גם לקשיים ואי-הבנות בשל העדר מרכיבי תקשורת לא-מילולית, על אחת כמה וכמה בשל הפיחות בהקפדה על כללים ונורמות התנהגות, השכיחים באינטרנט.

אי-נראות - הגולש באינטרנט הנו בלתי-נראה, דבר הנותן לו בטחון ואומץ לפעול בדרך שייטכן ולא היה נוקט אלמלא היה בלתי-נראה. אי-הנראות מיצרת השטחה חברתית במסגרתה כולם הופכים שווים; קיימת לגיטימציה מלאה לתקשורת בין מבוגר וצעיר, בין המינים, בין מקומות שונים בגלובוס, בין דתות ובין מעמדות.

הסרת העכבות המקוונת - זו ניכרת בביטוי מוגבר של רגשות וצרכים שבדרך-כלל מוסתרים, אם בכוונה ואם שלא במודע, במפגשים במציאות הפיזית. האנונימיות והמרחק נותנים מעין לגיטימציה לביטוי של תחושות ומחשבות באופן אותנטי ללא חשש מדחייה או עימותים עם אחרים. אפקט זה מאיץ פתיחות וקירבה מחד והתנהגות שאינה מרוסנת מאידך.

אנונימיות - כיום מרב היישומים ברשת מתאפשרים ללא כל חשיפה של פרטים אמיתיים של הגולש. האנונימיות נתפסת כתחושה סובייקטיבית של פרטיות והגנה מפני חשיפה, ובכך היא יוצרת מעין הבחנה בין ההתנהלות ברשת לבין ההתנהלות במציאות הפיזית. פער זה מגייס את האנונימיות להתנהגות חופשית שלעיתים גובלת בחוסר אחריות. מאידך, בחינה מחודשת במסגרת הפעילות האנונימית ברשת, מאפשרת, בעיקר למתבגרים, להעמיק בחיפוש העצמי, לבחון את תגובות הגולשים כאשר הם חושפים פרטים אינטימיים, ולהביא לידי ביטוי קולות אשר הם מנועים מלבטא בסביבה הפיזית שלהם.

ב. המורה תסביר כי כאמור, אחד מהמאפיינים בזמן גלישה ברשת הינו אנונימיות. ברשת האינטרנט לא תמיד אנו מופיעים בזהותנו המלאה, לעיתים אנו משתמשים בכינוי או תמונה והבעות פנינו אינן נראות. מחקרים מצאו שכשאנשים לא רואים את מבט העיניים של האחר, הם עלולים לכתוב/לומר דברים שלא היו אומרים אם היו פוגשים אותו באופן ממשי. **ביחד, יגדירו המורה והתלמידים מהי**

¹ מתוך: "מאפייני התקשורת באינטרנט", ד"ר מירן בוניאל ניסים, אתר שפ"ינט.

המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה

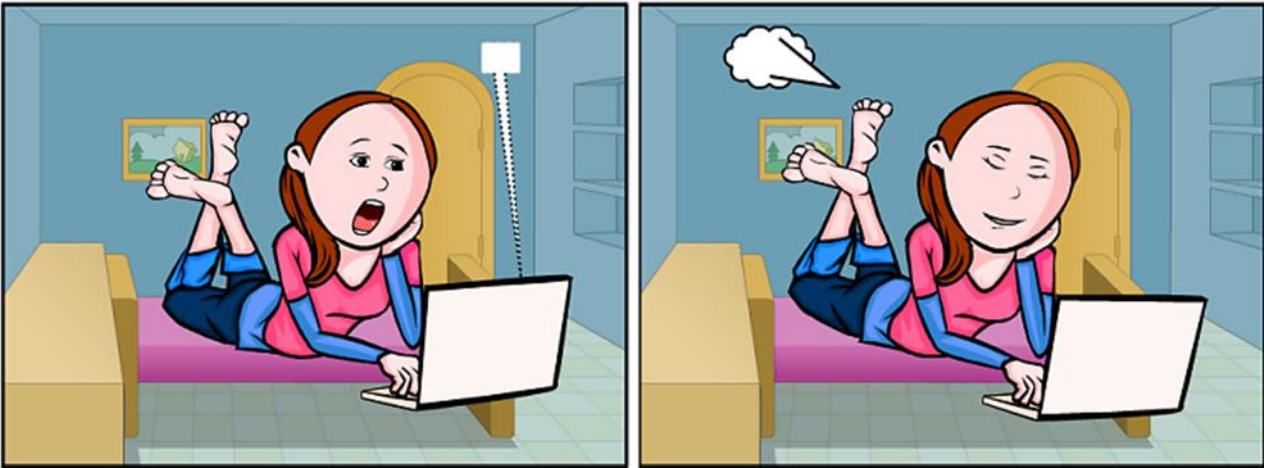
המינהל למדע וטכנולוגיה
אגף טכנולוגיות מידע

הודעה פוגעת בעיניהם. לשם כך, ניתן להשתמש בקובץ שיתופי, כך שתתקבלנה הגדרות שונות בתוך אותו הקובץ.

תוך כדי הרכבת ההגדרה יתנהל שיח בנושא:

- האם נחשפתם להודעה פוגענית? ספרו על כך. כיצד הרגשתם ומה חשבתם? האם פעלתם בנידון?
- האם חוויתם הודעה פוגענית באופן אישי? ספרו על כך. כיצד הרגשתם ומה חשבתם? האם נעזרתם במישהו על מנת להתמודד?

ג. בשלב הבא, כל תלמיד/ה יקבל/תקבל קומיקס ובו מצוירת נערה על יד מחשב.

בתמונה הראשונה התלמידים יתבקשו להקליד את ההודעה הפוגעת ובשנייה יתבקשו למלא בועת מחשבה של האדם שקיבל את ההודעה. לבסוף, יכתבו מה ענה אותו אדם פגוע. תלמידים שיבחרו בכך, יוכלו לשתף בדברים שכתבו.
ד. על מנת לפתח תחושה של אמפתיה בקרב התלמידים כלפי הנפגע ובשאיפה שלא יעמדו מהצד, אלא יסייעו לנפגע יוקרן הסרטון [Losers](#).

המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה

המינהל למדע וטכנולוגיה
אגף טכנולוגיות מידע

בסיום הצפייה, יתקיים דיון:

- הסבירו במילים שלכם מה ראינו בסרטון בו צפינו.
- עם איזו הרגשה הסרט השאיר אתכם? (מומלץ לאפשר לתלמידים להעלות קשת רחבה של תחושות ורגשות).
- מיהו ה- loser בסרטון לדעתכם?
- האם וכיצד תפעלו בנוגע לילד הנפגע?
- האם וכיצד תפעלו בנוגע לבריון הפוגע?
- האם פגיעה ברשת חזקה יותר מפגיעה בחיים הממשיים? אם כן- כיצד?

ה. לסיום השיעור, המשתתפים ינסחו **כללי התנהגות בעת התנהלות ברשת**. המורה תחדד את הצורך האמיתי בניסוח כללי התנהגות ברשת ככלל, ובפרט טרם היציאה לחופשת הקיץ. בניסוח הכללים מומלץ להתייחס לכללים בהקשר לחופשת הקיץ ומאפייניה. ניתן לשאול את התלמידים מדוע חשוב להזכיר ולהעמיק בנושא זה טרם היציאה לחופשה? (זמן פנוי רב, בילוי זמן רב מול מסך המחשב, בילוי זמן ממושך ברשתות חברתיות, שעמום עלול להוביל להתנהגויות לא ראויות ואף מסכנות, קיץ מעורר תחושה של פורקן, חם בחוץ כך שבבית מול המחשב נעים יתר ועוד).

פעילות מס' 2- נורמות התנהגות

מערך השיעור

נושא השיעור	גלישה בטוחה – נורמות התנהגות ברשת
שכבת הגיל	כיתות ז-ט
משך השיעור	90 דקות
רציונל למורה	<p>הפעילות מתמקדת ב-3 מסרים עיקריים:</p> <p>1. סוף מעשה במחשבה תחילה: ברגע שהעלית תכנים לרשת ושיתפת אותם עם אחרים, הם כבר לא בבעלותך הבלעדית, ואין לך שום אפשרות לשלוט בהם או לדעת למי יגיעו ומה השימוש שייעשה בהם.</p> <p>2. שמירה על המוניטין הדיגיטאלי: ישנה חשיבות רבה לאופן שבו אנחנו בוחרים להציג את עצמנו ברשת. דברים שאנחנו מפרסמים עלולים ליצור רושם מוטעה, לקשור אותנו עם התנהגויות בלתי הולמות ולהשפיע על דעתם של אחרים לגבינו. ישנה חשיבות לכך שדברים שאנחנו מפרסמים יהיו חיוביים ואמיתיים.</p> <p>3. משמעות המילה הכתובה: למילה הכתובה יש עוצמה גדולה לא פחות מזו של המילה הנאמרת (לעתים יש לה עוצמה גדולה יותר). בשיח המתקיים ברשת איננו רואים את פניהם של השותפים, ולכן לעתים קל לנו יותר לפגוע בהם. בנוסף, מילים המתפרסמות ברשת זוכות לתפוצה רחבה ומהירה, ובכך הן מעצימות את אפשרות הפגיעה. לכן, חשוב שגם ברשת, בדומה לתקשורת פנים-אל פנים, נזכור לשמור על כללי השיח המקובלים.</p>

מהלך השיעור

חלק א'	<p>1. צפיה בסרטון: אפליקציית Undo (עברית): http://www.youtube.com/watch?v=djBW2n_jJfc :Megan's story http://www.youtube.com/watch?v=DwKgg35YbC4</p>
--------	--

<p>Digital Footprints (אנגלית)</p> <p>http://www.youtube.com/watch?v=zY13laJuH98</p> <p>תרבות השיח ברשת</p> <p>http://www.youtube.com/watch?v=mPgGr_ce0Ss</p> <p>מילים משאירות סימן (עברית)</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=okl_ETllmEw</p> <p>** המלצות למורה:</p> <p>מומלץ לצפות מראש בסרטונים ולבחור באילו מהם להשתמש בהתאם לשכבת הגיל ולאוכלוסיית התלמידים, וכן בהתאם לתוכן הספציפי שבו המורה מעוניין להתמקד.</p> <p>2. דיון במליאה בעקבות הסרטונים</p> <p>שאלות מנחות:</p> <ul style="list-style-type: none">- אילו מחשבות ורגשות מתעוררים בכם בעקבות הצפייה בסרטון?- באילו מצבים דומים נתקלתם? כיצד התמודדתם?- מה ראוי לפרסם באינטרנט? כיצד נשמור על המוניטין הדיגיטאלי שלנו, ולא נפרסם דברים אשר עלולים לפגוע בדימוי שלנו או ברושם אשר אותו אנו מעוניינים ליצור?- איך אפשר לשלוט על תכנים שאנו מעלים לרשת? להחליט מי יוכל לצפות בהם? האם יש אפשרות להתחרט ולמחוק אותם?	
<p>הכיתה תחולק לקבוצות עבודה.</p> <p>כל קבוצה תקבל תיאור מקרה העוסק בהיבט מסוים של נורמות התנהגות ברשת.</p> <p>חברי הקבוצה יקראו את תיאור המקרה וידונו בו בהתאם לשאלות המנחות שיקבלו.</p> <p>בתום הפעילות יבחר נציג אשר יציג את עיקרי הדברים במליאה.</p>	<p>חלק ב' עבודה קבוצתית בכיתה</p>
<p>פעילות מסכמת במליאה:</p> <ol style="list-style-type: none">1. נציג כל קבוצה יציג את המקרה בו עסקה הקבוצה ואת התובנות הקבוצתיות שעלו.2. בזמן הדיון, על המורה להקליד בתכנת Wordle את המילים/ הרעיונות/ המושגים העיקריים שהעלו התלמידים. בדרך זו, ייצור ענן מילים משותף ויצג באופן גרפי את הקולות והתובנות שעלו בכיתה.	<p>חלק ג התאספות ודיון במליאה</p>

<p>(למורה – לפני הפעילות יש לקרוא את נופח שימוש ב- Wordle) אם אין מחשב ומקרן בכיתה – ניתן ליצור ענן מילים על הלוח. חשוב להתייחס בדיון המסכם למסרים העיקריים של השיעור : 1. סוף מעשה במחשבה תחילה 2. שמירה על המוניטין הדיגיטלי 3. כוחה של המילה הכתובה</p>	
<p>בעקבות הפעילות הכיתתית יבנו התלמידים (ביחידים או בקבוצות) תוצר מתוקשב לבחירתם, אשר יביא לידי ביטוי את התובנות שעלו בכיתה בנושא נורמות התנהגות ברשת. תוצרים אפשריים: • סרטון (עד דקה וחצי) • מצגת • פוסטר • עלון הסבר • ציור • לוגו וסלוגן • דף ווב</p> <p><u>הקריטריונים לבניית תוצר :</u> 1. מסר ברור התואם את הנושא שנבחר 2. שפה רהוטה ובהירה 3. יצירתיות 4. אסתטיקה</p>	<p>חלק ד משימה מתוקשבת מסכמת</p>

תיאורי מקרה לפעילות הקבוצתית (חלק ב')

אירוע מס' 1:

מעיין היא נערה בת 14. בתחילת הקיץ, יצאה עם אמה לקניון לקנות לעצמה בגד-ים חדש. היא מדדה את אחד הדגמים, אך לא הצליחה להחליט האם לקנות אותו או לא. אז עלה במוחה רעיון, לצלם את עצמה ולשלוח דרך הוואטסאפ (Whatsapp) לחברתה הטובה, נעמה, כדי שהיא תעזור לה בהחלטה.

פעילות בקבוצה:

דונו באירוע המתואר, בהתייחס לשאלות הבאות:

- א. מה דעתכם על הבחירה של מעיין?
- ב. כיצד אתם הייתם נוהגים במקומה של מעיין?
- ג. כתבו מספר תרחישים (אפשרויות) להמשך האירוע.
- ד. לכל אחד מאיתנו חשוב לשמור על הפרטיות במידה שונה. כצד אתם שומרים על הפרטיות שלכם בחיים האמיתיים? כיצד אתם שומרים על הפרטיות שלכם ברשת? (את מי אתם משתפים ובאילו תכנים?)
- ה. נסחו תובנה אשר אותה תרצו לשתף עם שאר ילדי הכיתה לגבי האירוע בו עסקתם.

אירוע מס' 2:

עומר הוא תלמיד כיתה ט' המועמד להיות מד"צ (מדריך צעיר) בתנועת הנוער בישוב בו הוא גר. כחלק מתהליך המיון, נהוג בתנועת הנוער לברר מידע אודות המועמדים בדרכים שונות, ובין היתר באמצעות האינטרנט. כאשר נכנסו מדריכי תנועת הנוער לעמוד הפייסבוק של עומר, הם הופתעו לקרוא פרסום שלו לגבי חגיגת ל"ג בעומר בה השתתף. בפרסום זה הוא תיאר בגאווה רבה כיצד בסוף החגיגה "סחב" ביחד עם חבר את השוקו והלחמניות שהונחו מוקדם בבוקר בפתח המכולת השכונתית וזלל אותם בהנאה רבה.

פעילות בקבוצה:

דמיינו שאתם חברי ועדת הקבלה לקורס המד"צים. נתבקשתם לקיים פגישה אשר בה תדונו בנושא קבלתו של עומר לקורס. עליכם להציג עמדות בעד ונגד הקבלה של עומר לקורס. היעזרו בשאלות הבאות:

המינהל למדע וטכנולוגיה
אגף טכנולוגיות מידע

המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה

א. מה דעתכם על בחירתו של עומר לפרסם את האירוע בדף הפייסבוק שלו? כיצד אתם הייתם נוהגים במקומו?

ב. ישנה חשיבות רבה לאופן שבו אנחנו בוחרים להציג את עצמנו ברשת. חשבו - כיצד מידע שאנחנו מפרסמים על עצמנו עלול לפגוע בנו וכיצד אנו יכולים להימנע מכך?

ג. כתבו מספר תרחישים (אפשרויות) להמשך האירוע.

ד. נסחו תובנה אשר אותה תרצו לשתף עם שאר ילדי הכיתה לגבי האירוע בו עסקתם.

אירוע מס' 3

גל ועידן הם תלמידי בכיתה ח' בבית-הספר "אלון". יום אחד, בזמן משחק כדורגל בחצר ביה"ס, בעט גל בחוזקה ברגלו של עידן.

עידן חזר הביתה מביה"ס כועס ונסער מאד. כאשר התיישב מול המחשב, הוא גילה כי היום חל יום הולדתו של גל, וכי חברים רבים פרסמו ברכות ואיחולים בעמוד הפייסבוק שלו. לאחר התלבטות, כתב עידן לגל את הדברים הבאים:

"גל, יא אפס... למי בכלל אכפת מהיומולדת שלך! אתה עוד תשלם על מה שעשית לי היום!!!"

פעילות בקבוצה:

דונו באירוע המתואר, בהתייחס לשאלות הבאות:

א. מה לדעתכם הניע את עידן לפעול כפי שפעל?

ב. מה דעתכם על הבחירה של עידן? כיצד אתם הייתם נוהגים במקומו?

ג. מהו לדעתכם ההבדל בין כוחה של המילה הכתובה לזה של המילה הנאמרת?

ד. כתבו מספר תרחישים (אפשרויות) להמשך האירוע.

ה. נסחו תובנה אשר אותה תרצו לשתף עם שאר ילדי הכיתה לגבי האירוע בו עסקתם.

אירוע מס' 4:

בבחירות שנערכו בבית-הספר "ירדן", נבחרה שירה לתפקיד יו"ר מועצת התלמידים.

עדי, אשר התמודדה גם היא על התפקיד ולא נבחרה, קינאה מאד בשירה.

כאשר נכנסה לקבוצת הוואטסאפ (Whatsapp) של הכיתה, היא גילתה כי תלמידים רבים ברכו את שירה ואיחלו לה הצלחה בתפקידה החדש.

עדי קראה את הברכות והתלבטה האם לכתוב גם כן. לבסוף כתבה את הדברים הבאים:

שירה, יא רמאית אחת. לא הגיע לך להיבחר.. מי בכלל רוצה אותך? את לא שווה שום דבר!!!

פעילות בקבוצה:

- דונו באירוע המתואר, בהתייחס לשאלות הבאות:
- א. מה לדעתכם הניע את עדי לפעול כפי שפעלה?
- ב. מה דעתכם על הבחירה של עדי? כיצד אתם הייתם נוהגים במקומה?
- ג. מהו לדעתכם ההבדל בין כוחה של המילה הכתובה לכוחה של המילה הנאמרת?
- ד. כתבו מספר תרחישים (אפשרויות) להמשך האירוע.
- ה. נסחו תובנה אשר אותה תרצו לשתף עם שאר ילדי הכיתה לגבי האירוע בו עסקתם.

אירוע מס' 5:

יעל היא תלמידת כיתה ט', המועמדת לייצג את ביה"ס במשלחת נוער לאולימפיאדת המדעים הבינלאומית. יעל התכוננה ברצינות רבה למבחן המחצית בתנ"ך, אך כשהמורה ענת החזירה את המבחנים, היא התאכזבה מאד לגלות שקיבלה ציון נמוך בהרבה מכפי שרצתה. יעל פנתה לענת בבקשה לעשות מבחן חוזר, אך המורה סירבה בטענה שהמבחן היה הוגן ושאינן לכך סיבה מוצדקת.

יעל כעסה מאד, ובתגובה החליטה לפתוח קבוצת פייסבוק בשם: "שונאים את המורה ענת". היא הזמינה לקבוצה את כל תלמידי השכבה, ועד מהרה הקבוצה נהייתה גדולה ופעילה מאד. כחלק מתהליך המיון למשלחת הנוער, נהוג לברר מידע אודות המועמדים בדרכים שונות, ובין היתר, באמצעות האינטרנט. כאשר נערך חיפוש מידע אודות יעל, נתקלו חברי הועדה בקבוצת הפייסבוק אותה פתחה.

פעילות בקבוצה

- דמיינו שאתם חברי ועדת הקבלה למשלחת הנוער. נתבקשתם לקיים פגישה, אשר בה תדונו בנושא קבלתה של יעל למשלחת. עליכם להציג עמדות בעד ונגד קבלתה של יעל. היעזרו בשאלות הבאות:
- א. מה לדעתכם הניע את יעל לפעול כפי שפעלה?
- ב. מה דעתכם על בחירתה של יעל לפרסם את הדברים בפייסבוק? כיצד אתם הייתם נוהגים במקומה?
- ג. האם הבחירה של יעל לפרסם קבוצה כנגד המורה יכולה לפגוע בה? כיצד?
- ד. כתבו מספר תרחישים (אפשרויות) להמשך האירוע.
- ה. נסחו תובנה אשר אותה תרצו לשתף עם שאר ילדי הכיתה לגבי האירוע בו עסקתם.

WORDLE – כלי טכנולוגי לשימוש בכיתות

הנחיות לשימוש ב-WORDLE:

1. יש להיכנס לאתר WORDLE המצוי בכתובת: www.wordle.net
2. יש להיכנס ללשונית CREATE (במידה ולא מותקנת במחשב תכנת JAVA, יש להוריד אותה למחשב).
3. במלבן יש להכניס את המילים הרצויות (מומלץ לרשום מילים **בודדות**; במידה ומשתמשים ביותר ממילה אחת, חשוב לחבר את המילים באמצעות **מקף**).
4. בסיום הכנסת המילים יש ללחוץ על לחצן GO.
5. המילים שהוקלדו יעלו כתמונה על המסך.
6. בסרגל הכלים שנפתח מעל התמונה, ניתן לערוך את התמונה שנוצרה:
 - Font: מאפשר לשנות את גופן המילים.
 - Layout: מאפשר לשנות את הכיוון בו המילים מוצגות (מאוזן, מאונך, אלכסון וכו').
 - Color: מאפשר לשנות את הצבע בו כתובות המילים.
7. חשוב לשים לב! **לא ניתן ליצור את התמונה שנוצרה ב-WORDLE דרך האתר**. במידה ואנחנו מעוניינים לשמור את התמונה, יש לפעול על פי הצעדים הבאים:
 - במחשב לוחצים על לחצן התחל / START.
 - בחיפוש במחשב מקלידים: כלי החיתוך.
 - בוחרים בכלי החיתוך.
 - בחלון הקטן של כלי החיתוך שנפתח בוחרים ב"חדש".
 - מסמנים את החלק שאותו רוצים "לחתוך" מהמסך.
 - על המסך יופיע החלק אותו גזרנו.
 - עומדים על התמונה ולוחצים קליק ימני על העכבר, בוחרים ב"שמירה" ושומרים כרגיל.

פעילות מס' 3- מתי זה מפסיק להצחיק

מערך השיעור:

נושא השיעור	גלישה בטוחה – מתי זה מפסיק להצחיק?
שכבת הגיל	כיתות ז-ט
משך השיעור	90 דקות
רציונל למורה	<p>פעמים רבות, כאשר מתבצע בירור בעקבות מקרה של אלימות ברשת, הצד התוקף טוען שזה "היה רק בצחוק" ושלא הייתה לו כוונה לפגוע.</p> <p>רשת האינטרנט מלאה למכביר בתכנים, בסרטונים מצחיקים והיתוליים ובמעשי קונדס אשר אותם יוצרים ומעלים תלמידים. אולם מדי פעם, תוך כדי התלהבות, ולעיתים קרובות גם בתום לב, התוכן שעולה לרשת עלול לפגוע במישהו אחר.</p> <p>הפעילות מתמקדת בשלושה מסרים עיקריים:</p> <p>1. הפרשנות האישית והתרבותית המתקשרת לקטעי הומור יכולה ליצור מצב בו דברים הנחשבים מצחיקים בעיני האחד, אחד עלולים לפגוע באחר.</p> <p>2. גם להומור ישנם גבולות ברורים ו"קווים אדומים" אשר אותם אין לחצות. עלינו להיות מודעים לכך שלא כל נושא יכול להוות נושא לבדיחה.</p> <p>3. ישנה משמעות מיוחדת לבדיחה פוגענית העולה לרשת האינטרנט – בשל ההפצה המהירה לקהלים גדולים, אובדן השליטה על מי שנחשף לתוכן, וחוסר היכולת להסיר את התכנים מרגע שפורסמו.</p>

מהלך השיעור

חלק א' פתיחה – דיון במליאה	<p>1. המורה יציג מקרים לדוגמא של בדיחות ברשת : בדיחה על תיק רפואי הפכה להרשעה בתיק פלילי סערה ברשת: יאיר לפיד כאדולף היטלר</p> <p>2. שאלות מנחות לדין בכתה בעקבות הסרטונים: <ul style="list-style-type: none"> מהו הומור? האם כל נושא ראוי להוות תוכן לבדיחה? </p>
----------------------------------	--

<ul style="list-style-type: none">• למה בדיחה שמצחיקה את האחד, לא תמיד מצחיקה את האחר?• האם קרה שעשיתם משהו שחשבתם שהוא מצחיק, אבל מישהו אחר נפגע מכך?• מה הניע אתכם למעשה? מה חשבתם והרגשתם כשהבנתם שהצד השני נפגע?• האם מישהו אחר עשה משהו שהוא חשב שיצחיק אתכם, אבל אתם נפגעתם מכך? מה חשבתם? כיצד הרגשתם?• מהו ההבדל בין מצב בו אנו מתבדחים פנים אל פנים, לבין מצב בו אנו עושים זאת ברשת החברתית? (הפצה מהירה, אובדן שליטה, לא ניתן להסיר לאחר הפרסום)	
<p>המורה יציג בפני הכיתה מקרה של תוכן פוגעני אשר הועלה לרשת בתור בדיחה: http://www.youtube.com/watch?v=Sul7UFUaJQM</p> <p>לאחר הצפייה בסרטון המורה יציג ע"ג מסך / לוח את השאלה – האם זה מצחיק? ויערוך הצבעה בכיתה.</p> <p>התלמידים יתבקשו לבחור באחת מ-3 האפשרויות לגבי הסרטון בו צפו:</p> <ul style="list-style-type: none">• מאד מצחיק• אני מתלבט/ת• כלל לא מצחיק <p>*הערה: בכיתה בה יש מחשב לכל תלמיד, ניתן להשתמש בכלי מקוון לעריכת הצבעות ולהציג על גבי המסך את התוצאות שהתקבלו. בכיתות ללא מחשבים אישיים, יש לקיים הצבעה רגילה ולהציג את התוצאות על-גבי הלוח.</p> <p>לאחר ההצבעה יתכנסו התלמידים ב-3 קבוצות, לפי אופן הצבעתם. חברי כל קבוצה יעלו וינסחו נימוקים המצדדים בבחירתם. בסוף הדיון, יבחרו נציג להצגת הנימוקים בפני כלל הכיתה.</p>	<p>חלק ב' צפייה בסרטון ועבודה קבוצתית בכיתה</p>
<p>הכיתה תתכנס שוב למליאה, ונציג מכל קבוצה ינסה בתורו לשכנע בעמדתו, בעזרת הנימוקים שניסחה קבוצתו.</p> <p>בתום הדיון יקיים המורה הצבעה חוזרת לבדיקת שינוי בעמדות.</p> <p>שאלות לתלמידים לאחר ההצבעה החוזרת:</p> <ul style="list-style-type: none">• מה גרם / לא גרם לכם לשנות את עמדתכם?• האם הושפעתם מלחץ חברתי? באיזה אופן?	<p>חלק ג התאספות ודיון במליאה</p>

<ul style="list-style-type: none">• האם ראיתם משהו שלא חשבתם עליו קודם?• האם הצלחתם לראות את הבדיחה מנקודת מבטו של הנפגע? מה עזר לכם לראות את הדברים מנקודת מבטו של האחר? <p>ומה קורה כשהבדיחה היא על חשבוננו??</p> <p>המורה יזמין את התלמידים לתת דוגמאות מחייהם הקשורות לרצף שבין בדיחה לפגיעה כשמפרסמים תכנים ברשת.</p> <ul style="list-style-type: none">• מה היה באירוע?• מה מבחינתך הפך את הפרסום מבדיחה לפגיעה?• אילו רגשות עלו בך כשצפית בפרסום? כיצד התנהגת כשנחשפת אליו?• מה לדעתך הניע את הצד השני לפעול כפי שפעל?• אם הייתה לך אפשרות, איזה talkback / סטטוס היית מפרסם בעקבות ההתנסות שלך? איזה מסר היית רוצה להעביר דרכו?	
<p>בעקבות הפעילות הכיתתית יבנו התלמידים (ביחידים או בקבוצות) תוצר מתוקשב לבחירתם, אשר יביא לידי ביטוי את התובנות שעלו בכיתה בנושא השיעור.</p> <p>תוצרים אפשריים:</p> <ul style="list-style-type: none">• סרטון (עד דקה וחצי)• מצגת• פוסטר• עלון הסבר• ציור• לוגו וסלוגן• דף ווב <p>הקריטריונים לבניית תוצר:</p> <ol style="list-style-type: none">1. מסר ברור התואם את הנושא שנבחר2. שפה רהוטה ובהירה3. יצירתיות4. אסתטיקה	<p>חלק ד משימה מתוקשבת מסכמת</p>

פעילות מס' 4- פגעת/י נפגעת/י

מערך השיעור

נושא השיעור	גלישה בטוחה – נפגעת/י/פגעת/י
שכבת הגיל	כיתות ז-ט
משך השיעור	60 דקות
רציונל למורה	<p>כיום, מהווה הרשת החברתית זירה בלתי נפרדת מחיי הילדים ובני הנוער. למעשה, זירה זו מהווה את ההמשך הישיר של האינטראקציות החברתיות המתקיימות פנים אל פנים. במרחב זה מתנסים הילדים ובני הנוער באפשרויות מרתקות ומגוונות ללמידה, בשיתוף מידע ובניהול ושימור קשרי חברות שאינם מוגבלים בזמן או במקום. לצד הזדמנויות אלה, הם עלולים להיתקל במצבים מורכבים שידרשו מהם להפעיל שיקול דעת ולקחת אחריות על מעשיהם. מצב אחד בו עלולים להיתקל הילדים ובני הנוער הינו בריונות ברשת, הבאה לידי ביטוי ב"פגיעה מקוונת". "פגיעה מקוונת" הינה פעילות תוקפנית מכוונת וגלויה שמטרתה לפגוע באדם אחר באמצעות האינטרנט וכלים דיגיטליים שונים. בהיבט זה חשוב להדגיש כי:</p> <ul style="list-style-type: none">• כל אחד מאיתנו עלול להיות חשוף לפגיעה באמצעות הרשת.• לפעמים קשה לנו לראות את עצמנו כפוגעים, אבל חשוב להיות מודעים לכך שגם אנחנו יכולים להיות הצד הפוגע ולא רק הצד הנפגע.• <u>מה מוביל לפגיעה באמצעות הרשת?</u> אנחנו יכולים לפגוע בלי לשים לב ומבלי להתכוון לכך, חוסר מודעת לזווית הראייה של הנפגע ורגשותיו, רצון "לסיים" ריבים שהתחילו פנים אל פנים ורצון לחוש פופלאריים.• על מנת לצמצם את מימדי הפגיעה: עצרו וחשבו לפני ה-LIKE/POST. כיצד ירגיש הצד השני? מה אתם הייתם מרגישים עם פרסום כזה עליכם?• במידה ונפגעתם: שמרו על קור רוח- תגובת נגד עלולה להביא להסלמת המצב. כמו כן, אל תישארו לבד! שתפו אדם שאתם סומכים עליו, התייעצו וזכרו שיש מה לעשות כנגד פגיעה- ניתן לעזור לכם. <p>מטרה: התלמידים ידונו אודות הקשר בין כתיבת מסר פוגעני ברשת לבין עוצמת ההפצה של המסר כדי לחדד את ההבנה בנוגע להיקף החשיפה והנראות של הפגיעה ברשת.</p>

מהלך השיעור

<p>א. המורה תפתח קובץ WORD חדש ובראש הדף תכתוב את הסלוגן - כל ישראל מחוברים זה לזה....</p> <p>ב. בהמשך דף ה-WORD, תיצור את הטבלה הבאה ותקרין אותה על הלוח (במידה ולא קיים מקרן בכיתה, ניתן לערוך את הטבלה על הלוח):</p>	<p>חלק א' משימה ודיון במליאה</p>								
<table border="1" data-bbox="197 629 1193 887"> <thead> <tr> <th data-bbox="197 629 699 730"> <p>תגובות (comments) שליליות שנחשפתי אליהן ברשת</p> </th> <th data-bbox="699 629 1193 730"> <p>תגובות (comments) חיוביות שנחשפתי אליהן ברשת</p> </th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="197 730 699 779"> </td> <td data-bbox="699 730 1193 779"> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="197 779 699 828"> </td> <td data-bbox="699 779 1193 828"> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="197 828 699 887"> </td> <td data-bbox="699 828 1193 887"> </td> </tr> </tbody> </table> <p>ג. המורה תזמין את התלמידים להקליד בטבלה בקובץ ה-WORD המוקרן על הלוח (או לכתוב על גבי הלוח) תגובות חיוביות ושליליות שהם או אחרים קיבלו במהלך גלישה ברשת.</p> <p>ד. המורה תזמין את התלמידים להסתכל על אוסף התגובות שנכתבו:</p> <ul style="list-style-type: none"> - באיזו עמודה הצטברו יותר תגובות: השליליות או החיוביות? - מה ניתן לומר על אופי התגובות החיוביות? - מה ניתן לומר על אופי התגובות השליליות? - מה חשבתם והרגשתם כשהתבקשתם לכתוב את התגובות על הלוח, כשהן חשופות לעיני כל תלמידי הכיתה? - התלמידים יוזמנו לספר את הסיפורים שעומדים מאחורי התגובות השליליות שציינו, תוך הקפדה על שמירת חסיון שמות ופרטים. - התלמידים יוזמנו לספר על מקרים בהם הם היו הצד שכתב תגובה שלילית או פוגענית לאדם אחר (חשוב להדגיש כי כולנו יכולים למצוא את עצמנו בצד הפוגע ולא רק בצד הנפגע). 	<p>תגובות (comments) שליליות שנחשפתי אליהן ברשת</p>	<p>תגובות (comments) חיוביות שנחשפתי אליהן ברשת</p>							
<p>תגובות (comments) שליליות שנחשפתי אליהן ברשת</p>	<p>תגובות (comments) חיוביות שנחשפתי אליהן ברשת</p>								
<p>ה. המורה תתייחס לעובדה כי הפירגון באמצעות "אהבתי" (LIKE) הפך להיות חלק מההתנהלות שלנו ברשת וחלק ממערכת היחסים.</p> <p>ו. יתקיים דיון בנוגע לנושאים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - עוצמת ההפצה ברשת, מהירות הפרסום, החשיפה האישית. מה כל אלו מעוררים בנו? - תגובות "אהבתי": מה הן גורמות לנו להרגיש? (אוהבים את זה? נחמד לנו? חסר משמעות? מיותר? ועוד). - איך הייתם מתארים את ההשפעה של ה-LIKE על חיינו? <p>ז. המורה תבחר את אחת התגובות השליליות שציינו התלמידים בטבלה לעיל ותרשום אותה בגדול על הלוח. לאחר מכן תשאל:</p>	<p>חלק ב' המשך דיון במליאה</p>								

<p>- מה אתם מרגישים כשאתם רואים את התגובה השלילית? - האם בעיניכם התגובה השלילית מהווה פגיעה באמצעות הרשת? - מהי פגיעה ברשת? מהי התנהגות בריונית ברשת? תנו דוגמאות לפגיעה ברשת אליהן נחשפתם (בתוך מגוון הדוגמאות שיעלו התלמידים, חשוב לשים לב ולבקש מהתלמידים לתאר גם אירועים של פגיעה מינית ברשת (הפצת תמונות וסרטונים המתמקדים במיניות הפרט בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל או לבזות אותו ולא ניתנה הסכמתו לפרסום), הפצת שמועות בעלות גוון מיני, כינויים מיניים, הטרדה תכופה בעלת גוון מיני, מסרונים בעלי גוון מיני ועוד).</p> <p>- מה מוביל בני נוער לפגוע באמצעות הרשת? - מה ההשלכות של פגיעה ברשת בעיניכם? מה ההשלכות של פגיעה מינית ברשת?</p>	
<p>- איזו אחריות אישית ואיזו אחריות חברתית יש לנו בהתייחס לצמצום מימדי הפגיעה ברשת? - איזה מסר הייתם מעבירים לבני נוער בנושא זה? - מה ניתן לעשות במקרה של פגיעה? (לא לעשות LIKE, לעשות UNLIKE, להביע מסר (comment) מתנגד, ליצור קשר תומך עם מי שנפגע, לדבר ישירות עם הפוגע, לדבר עם חברים שעשו LIKE); למי ניתן לפנות? (אדם מבוגר שסומכים עליו- הורים, בני משפחה, מורים, יועצת, מנהלת, חברים. המסר החשוב בהקשר זה הוא לא להישאר לבד עם הפגיעה).</p>	<p>חלק ג' ניסוח מסרים במליאה</p>
<p>בעקבות הפעילות הכיתתית יבנו התלמידים (ביחידים או בקבוצות) תוצר מתוקשב לבחירתם, אשר יביא לידי ביטוי את התובנות שעלו בכיתה בנושא השיעור. תוצרים אפשריים:</p> <ul style="list-style-type: none">• סרטון (עד דקה וחצי)• מצגת• פוסטר• עלון הסבר• ציור• לוגו וסלוגן• דף ווב <p><u>הקריטריונים לבניית תוצר:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. מסר ברור התואם את הנושא שנבחר2. שפה רהוטה ובהירה3. יצירתיות4. אסתטיקה	<p>חלק ד' משימה מתוקשבת מסכמת</p>

פעילות מס' 5- העומדים מהצד

מערך השיעור:

נושא השיעור	גלישה בטוחה – העומדים מהצד
שכבת הגיל	כיתות ז-ט
משך השיעור	60 דקות
רציונל למורה	<p>כיום, מהווה הרשת החברתית זירה בלתי נפרדת מחיי הילדים ובני הנוער. למעשה, זירה זו מהווה את ההמשך הישיר של האינטראקציות החברתיות המתקיימות פנים אל פנים. במרחב זה מתנסים הילדים ובני הנוער באפשרויות מרתקות ומגוונות ללמידה, בשיתוף מידע ובניהול ושימור קשרי חברות שאינם מוגבלים בזמן או במקום. לצד הזדמנויות אלה, הם עלולים להיתקל במצבים מורכבים שידרשו מהם להפעיל שיקול דעת ולקחת אחריות על מעשיהם. מצב אחד בו עלולים להיתקל הילדים ובני הנוער הינו בריונות ברשת- פעילות תוקפנית מכוונת וגלויה שמטרתה לפגוע באדם אחר באמצעות האינטרנט וכלים דיגיטליים שונים. ה"עומדים מהצד" הינו מושג המתייחס לילדים ובני נוער אשר עדים לפגיעה המתרחשת פנים אל פנים או במרחבי חיים אחרים, כגון הרשת. בהקשר זה, אנו מצפים מהם להציג אחריות חברתית וערבות הדדית: לא לקחת חלק בפעילות הפוגעת, לשמש כ"שומרי סף" (מגנים עבור החברים), לדווח על פגיעה וליזום התנהגויות חיוביות. חשוב לזכור כי מושג זה מקבל משמעות גדולה יותר בזיקה לרשת, זירה בה מעשי הפגיעה יכולים להתבצע ביתר קלות וחוות הפגיעה עלולה להתעצם בשל תפוצה רחבה ומהירה של תכנים.</p> <p>מטרות:</p> <p>1. ההד של העד: התלמידים ידונו בקשר שבין "לצפות" לבין "להיות" כדי לחדד את הנוכחות הפאסיבית שלנו כעדים ברשת.</p> <p>2. רגע, אני על MUTE? התלמידים יזהו את הקול שלהם ברשת כשהוא נשמע ואת הקול שלהם ברשת כשהוא לא נשמע, כדי לחדד את ההבנה שחוסר תגובה לאירועי פגיעה ברשת הוא בעצם מתן אישור לאירוע הפגיעה.</p>

מהלך השיעור

חלק א' הקראת סיפורי מקרה ודיון במליאה	<p>א. המורה תקריא לתלמידים את שני הסיפורים הבאים (לחילופין, ניתן לבקש מתלמידים שיקריאו בקול):</p> <p>סיפור ראשון:</p> <p>את נכנסת לחנות, מעיפה מבט סביב. משהו בחלון שפונה לכביש תופס לך את העין...שתי</p>
---	--

נערות בערך בגילך. את לא רואה פנים אבל את רואה שהן מדברות על משהו, צוחקות... מתחבקות לרגע והנמוכה שביניהן רצה לכיוון הכביש, כנראה לכיוון האוטובוס שמתקרב בצדו השני של הכביש... אז היא יורדת בריצה מהמדרכה למעבר החציה כשמהפינה מגיחה מכונית אדומה ופונה ימינה בדיוק כשהיא במעבר החציה. את רצה לפתח חנות, צועקת לה "תזהרי!" אבל לא יוצא לך קול מהפה. כאילו שאת עומדת מול קיר זכוכית סגור ורחוק. את רצה לעברה, צורחת, אך ללא הועיל. ברחוב מסביבה אנשים הולכים ובאים, ואת משתגעת וצורחת – מה, חוץ ממני אף אחד לא רואה? ולמה, למה לא שומעים אותי?

רגע... אני על MUTE?

את קופאת על מקומך. ומתעוררת בבעתה מהחלום. איזה סיוט. את אומרת לעצמך בשקט את כל מה שניסית לצרוח: "תזהרי, תסתכלי, תעצרי!..." רק כדי לוודא שאת לא באמת על MUTE.

סיפור שני:

אתה יושב בבית מול המחשב, נע בין הפייסבוק ל-youtube, בודק מה חדש בפורום של ברצלונה, חוזר לפייס ורואה שהוא עוד פעם שם תמונה שלו בשחור עם המבט המוזר והפעם הוא הוסיף סטטוס "ממחר תראו רק צבעוני", וכולם כרגיל מגיבים ויורדים עליו – "העיקר שלא נראה אותך מחר!" ו- "קריפ דפוק תסתום כבר, את מי אתה חושב שאתה מעניין!" ואז מישהו מגיב – "הוא יותר קריפ מפריק, או פריק מקריפ?", וישר מקבל עשרה לייקים. וזה די דומה למה שכתבו לו בשבוע שעבר, אתמול ולפני שעה. אבל היום, כשישבתם יחד במעבדה במדעים הוא כל כך עזר לך ופירגן לך מול המורה, ולפני עשר דקות הוא שלח לך בפייס את הדו"ח מעבדה שהכנתם יחד ושהוא ארגן בבית, אז אתה יודע שהוא מחובר ורואה הכל ופתאום נמאס לך לשתוק. וכשמעלים תמונה של הפנים שלו מחוברת לגוף עירום ושמן במיוחד, אתה מחליט שלשם שינוי אתה רוצה להגיב ולכתוב לאחרים שיפסיקו עם השטויות שלהם... אבל המקלדת שלך לא מגיבה לך, היא כאילו מנותקת. וכבר התמונה קבלה 123 לייקים. אז אתה תופס את האייפון, מנסה לשלוח ווטסאפ והמסך לא מגיב למגע שלך. והלייקים לתמונה כבר עברו את ה-228, ואתה מנסה להתקשר מהטלפון הקווי אבל גם שם נשמעת רק דממה, וכבר יש 291 לייקים, אז אתה מנסה לצרוח לאחריך הגדול שיבוא רגע – ולא יוצא לך קול מהפה.

ואתה משתגע – למה לא שומעים אותי? למה אני לא מצליח להגיב?

רגע... אני על MUTE ?

<p>אתה קופא על מקומך. מתעורר בבעתה מהחלום. איזה סיוט... ואתה אומר לעצמך בשקט את מה שהיית אומר לו אם היה לך קול – "מספיק, תפסיקו! מאיפה מגיעה כל האכזריות הזאת?!" רק כדי לוודא שאתה לא באמת על MUTE.</p> <p>ב. המורה תנהל שיחה בכיתה בעקבות הקראת הסיפורים:</p> <p>- מה עוררו בכם הסיפורים? אילו מחשבות? רגשות? תחושות גופניות?</p> <p>- הדוברים בסיפור מספרים על חוויית השתיקה. האם חוויה זו מוכרת לכם? מי ומה משתיק אתכם?</p>	
<p>ג. המורה תבקש מהתלמידים להתחלק לזוגות. בזוגות יתבקשו לספר על אירוע שבו שתקו למרות שלא רצו לשתוק או שבדיעבד התחרטו ששתקו.</p> <p>ד. המורה תזמין את התלמידים להציג במליאה את הסיפורים שעלו בשיחה הזוגית. בהמשך לסיפורים, יתנהל דיון בנוגע לשאלות הבאות:</p> <p>- מה זה "להיות עדים" ברשת האינטרנט ובטלפונים הניידים?</p> <p>- המורה תיתן הסבר באשר למושג ה"עומדים מהצד": מושג זה מתייחס לילדים ובני נוער אשר עדים לפגיעה המתרחשת פנים אל פנים או במרחבי חיים אחרים, כגון הרשת. מספר הצופים ברשת לעיתים קרובות הוא בגדר בלתי ידוע ועשוי להשתנות מיחידים ועד למאות ואף אלפים והצפייה אינה סינכרונית (כלומר אינה מתרחשת בהכרח בזמן הפגיעה). המעבר מתפקיד של צופה בלתי מעורב לשותף לפגיעה מתרחש ביתר קלות ברשת לעומת בריונות המתרחשת פנים אל פנים. ילדים ובני נוער הופכים ביתר קלות לשותפים לפגיעה כאשר הם אוהבים (like), משתפים (share) או כותבים פוסט על דבר שמישהו אחר יזם.</p> <p>- לאחר מתן ההסבר, תשאל: כיצד משפיע "אפקט העומד מהצד" על ההתנהלות ברשת ובטלפונים הניידים?</p> <p>- מה זה "לעשות מעשה" כשאנו עדים לפגיעה באמצעות הרשת והטלפונים הניידים?</p> <p>- כולנו עדים להתנהלות פוגעת המתקיימת לעיתים באמצעות הרשת והטלפונים הניידים. כשאתם נחשפתם לאדם אחר שנפגע בדרך זו - מה עשיתם? מה לא עשיתם? מה הנחה אתכם? מה הייתם עושים בדיעבד?</p>	<p>חלק ב' עבודה בזוגות ודיון במליאה</p>
<p>בסיום הדיון, חשוב לגבש עם התלמידים מספר מסרים וכללים ללקיחת אחריות חברתית:</p> <ul style="list-style-type: none">• לא ניקח לקחת חלק בפעילות הפוגעת!• חשוב לדווח על הפגיעה ולעמוד לצד מי שנפגע, לדווח, לתמוך, לסייע ולפנות/להפנות לעזרה.• גם הפוגע זקוק לעזרה – מישהו שיעזור אותו לפני שהוא יעבור על החוק וישלם מחיר.• לקבוצה יש כוח עמידה מול פוגע אחד או מול מספר פוגעים – אפשר וחשוב לשתף חברים, ולגייס אותם שיעזרו גם הם.• כשאנחנו מצייתים לכללים שהפוגעים ברשת קובעים אנחנו הופכים אותם לכללים שלנו. לקבוצה יש כוח משותף לקבוע כללים חיוביים.	<p>חלק ג' ניסוח מסרים ללקיחת אחריות חברתית במליאה</p>

<p>• חשוב לפנות למבוגרים בחיינו- הורים, מורים, יועצת, מנהלת ולעדכן לגבי פעילות שלילית המתקיימת ברשת. התנהגות זו אינה מהווה הלשנה, אלא דיווח היכול לסייע הן לצד הנפגע והן לצד הפוגע.</p> <div data-bbox="438 548 1093 1008" style="border: 1px solid black; border-radius: 20px; padding: 10px; background-color: #f9e79f; text-align: center;"><p>קולות רבים הופכים לקול אחד אבל לפעמים מספיק קול אחד שקט של רבים הוא כמו שקט של אחד 100 אחוז קול</p></div>	
<p>בעקבות הפעילות הכיתתית יבנו התלמידים (ביחידים או בקבוצות) תוצר מתוקשב לבחירתם, אשר יביא לידי ביטוי את התובנות שעלו בכיתה בנושא השיעור. תוצרים אפשריים:</p> <ul style="list-style-type: none">• סרטון (עד דקה וחצי)• מצגת• פוסטר• עלון הסבר• ציור• לוגו וסלוגן• דף ווב <p><u>קריטריונים לבניית תוצר:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. מסר ברור התואם את הנושא שנבחר2. שפה רהוטה ובהירה3. יצירתיות4. אסתטיקה	<p>חלק ד' משימה מתוקשבת מסכמת</p>

פעילות מס' 6- עושים טוב ברשת ומעבירים את זה הלאה

הקדמה:

כיום, כולנו "אזרחים דיגיטליים" העושים שימוש ברשת - רוצים לשתף, להיראות, להרגיש שייכים, להיות בעניינים, לחפש מידע, ללמוד וליהנות. הרשת הפכה למרכיב אינטגרלי בחיינו, בוגרים כצעירים. המציאות במאה ה-21 מזמנת לפתחם של הילדים ובני הנוער התנסויות חדשות ומרתקות, כמו גם דילמות הקשורות באופן ישיר ועקיף לעולם הדיגיטלי הסובב אותנו. בתוך כך, גובר הצורך לקיים עימם דיאלוג כן ופתוח אשר יאפשר הזדמנות לחשוב יחד על אירועים שחוו, להעלות שאלות בדבר נורמות התנהגות ברשת וחשוב כיצד ניתן להעצים התנהגויות ומעשים חיוביים ברשת.

מטרות המפגש:

4. התלמידים יכירו את המושג "אזרחות דיגיטלית" ויבינו את המשמעות שלו.
5. התלמידים יכירו בכוחה של קבוצה - לחיוב ולשלילה.
6. התלמידים יכירו את ערך האחריות החברתית.
7. התלמידים ילמדו לזהות את כוחם האישי ואת כוחה של הקבוצה ובנוסף, ילמדו כיצד ניתן לנתב את הכוחות הללו להשפעה חיובית ברשת.

קהל יעד:

תלמידי כיתות ה'- ח'.

אורך הפעילות:

ניתן לפצל את הפעילויות המוצעות לשניים עד שלושה מפגשים נפרדים, בהתאם לשיקול הדעת של המנחה.

חומרים נדרשים:

- חיבור זמין לרשת האינטרנט.
- שקופית עם אותיות מבולבלות ליצירת המושג "אזרחות דיגיטלית".
- ספרות (0-10) מודפסות על דף A4, כל ספרה בנפרד.
- קישור לניסוי המעלית: http://www.youtube.com/watch?v=Zd8CCGzXc_Y
- קישור לסרטון Kindness Boomerang (מעשים טובים חוזרים אלינו): <http://www.youtube.com/watch?v=nwAYpLVyeFU>

מהלך הפעילות:

1. פעילות פתיחה - כולנו אזרחים דיגיטליים

(חוויה): המנחה תסביר לתלמידים כי במפגש היום נכיר ונלמד מושג חדש המתייחס באופן ישיר ועקיף לחיים של כולנו. על מנת להכיר את המושג, נעבוד בצוות. המנחה תציג בפני התלמידים את השקופית עם האותיות המבולבלות (היוצרות את המושג "אזרחות דיגיטלית" לאחר סידורן). לחילופין, ניתן להדפיס את האותיות ולפזרן על הרצפה באופן אקראי. המנחה תזמין מספר תלמידים לעבוד ביחד כקבוצה על מנת לסדר את האותיות כך שתיצורנה מושג המורכב משתי מילים. במהלך הניסיונות לפתור את החידה, ניתן לתת לתלמידים רמזים אשר יסייעו להם בפתרון:

- המושג מורכב משתי מילים: מילה ראשונה בת 6 אותיות והשנייה בת 8 אותיות.
- המילה הראשונה מתחילה באות "א".
- המילה השנייה מסתיימת באות "ת".
- המילה הראשונה מסתיימת באות "ת".
- יש להוסיף עוד רמזים במידה והתלמידים מתקשים לבנות את המושג.

(המללה והמשגה): לאחר יצירת המושג, תפנה המנחה לתלמידים את השאלות הבאות:

- א. כיצד הרגישו כשעבדו ביחד כקבוצה? האם העבודה בקבוצה היוותה יתרון/חסרון?
- ב. מי מכיר את המושג "אזרחות דיגיטלית"? שערך מה המשמעות של המושג.
- ג. המנחה תסביר כי כיום מרביתנו- ילדים צעירים, מתבגרים, הורים, מורים, סבים וסבתות- הפכנו לאזרחים דיגיטליים ה"חיים ברשת". כולנו משתמשים בטכנולוגיה לצרכים שונים: עבודה, למידה, פנאי, חברה.
- ד. המנחה תבקש מהתלמידים **לתת דוגמאות מחיי היומיום שלהם המייצגות שימוש שהם עושים ברשת האינטרנט ובטכנולוגיה העומדת לרשותנו** (שימושים שונים של התלמידים ברשת ובאמצעי הטכנולוגיה: פייסבוק, יו-טיוב, משחקים on-line, צפייה בסדרות באמצעות המחשב, שימוש בטאבלט, smart-phone, מיילים, Skype, אתר בית ספרי, אתרים לחיפוש מידע ועוד). כמו כן, ניתן לברר עם התלמידים מי מבני משפחתם עושה שימוש ברשת ולאילו מטרות (מנחה המעוניינת בכך, תוכל לבנות ביחד עם התלמידים ריאיון בנושא "אזרחות דיגיטלית", אותו יעבירו התלמידים לבני משפחה וחברים ובדרך זו יאספו מידע לגבי סביבתם הקרובה).
- ה. לאחר איסוף הדוגמאות, תרחיב המנחה את ההסבר לגבי המושג "אזרחות דיגיטלית". לשם כך, תתייחס המנחה בתחילה למושג "אזרחות" באופן כללי:

מהי אזרחות?²

אזרחות היא מעמד שמדינה נותנת לאדם. מעמד זה כולל מערכת של זכויות ושל חובות משפטיות, המבטאות את הקשר המשפטי בין הפרט לבין המדינה. האזרחות היא זכות יסוד: לכל אדם יש זכות להיות אזרח של מדינה כלשהי. פליט הוא מי שאינו אזרח של מדינה כלשהי.

כל מדינה קובעת מי הם אזרחיה על-פי שני עקרונות יסוד :
א. זיקת הדם – אזרח המדינה הוא מי שקשור בקרבת דם (קרבה משפחתית) לאזרח אחר.
ב. זיקת הקרקע – אזרח המדינה הוא מי שנולד בה.

1. המנחה תרחיב ותציין כי כולנו למעשה מתנהלים וחיים בעולם הוירטואלי. כלומר, כולנו אזרחים של הרשת, ממש כפי שאנחנו אזרחים של מדינה מסוימת. על כן, אנו זכאים לזכויות מסוימות מחד ומחויבים לחובות וכללים מסוימים מאידך גם בעת התנהלות ברשת (מנחה שמעוניינת בכך, יכולה לבקש מהתלמידים להשוות בין האזרחות הניתנת לנו על ידי מדינה לבין אזרחות הניתנת לנו ברשת). מאחר וכולנו עושים שימוש תדיר ברשת האינטרנט ובטכנולוגיה העומדת לרשותנו, **חשוב ביותר שנלמד ונפתח נורמות התנהגות נבונות ואחראיות לשימוש בטכנולוגיה**. אין מדובר רק בידע והכרה של כלים טכנולוגיים, אלא בעיקר בפיתוח תובנות, שיקול דעת והכרת כלים היכולים לסייע לנו להתמודד עם מצבי חיים שונים בהם אנו נתקלים ברשת (מה עושים במקרה שמישהו פוגע בי ברשת? האם דרך ההתנהגות שלי ברשת שונה מהדרך בה אני מתנהג/ת במציאות? מדוע? כיצד ניתן לנתב את הרשת למעשים חיוביים?).

2. פעילות- בוחנים תפיסות ועמדות בנוגע לגלישה ברשת באמצעות דיאגרמה אנושית

(חוויה): המנחה תסביר לתלמידים כי חשוב ורצוי לבחון את התפיסות והעמדות שלנו בנוגע לגלישה ברשת. בפעילות זו נתנסה בבניית דיאגרמה אנושית שתסייע לנו לבחון את תפיסותינו ועמדותינו. המנחה תבקש מהתלמידים לפנות את הכיתה מהכיסאות והשולחנות (לחילופין ניתן לקיים את הפעילות מחוץ לכיתה) ותניח בשורה בתחילת הכיתה ספרות מודפסות (0 עד 10). המנחה תסביר כי במהלך ההתנסות תקריא מספר היגדים. לאחר הקראת כל היגד, יתבקשו התלמידים להיעמד ליד הספרה המייצגת את מידת הסכמתם עם ההיגד (0= איני מסכים כלל; 5= מסכים במידה בינונית; 10= מסכים במידה רבה מאוד). בדרך זו תיווצר דיאגרמה אנושית אשר תהווה מיצג חזותי לתפיסות ולעמדות שלנו בנוגע לגלישה ברשת.

² מתוך: מונחון באזרחות, אתר מט"ח.

במהלך הקראת ההיגדים, חשוב שהמנחה תבקש מהתלמידים לשים לב לפיזור שלהם בכל היגד. כמו כן, מומלץ לעצור לאחר הקראת כמה היגדים ולהפנות את תשומת ליבם של התלמידים לפיזור שלהם ולמה שניתן ללמוד מכך.

היגדים להתייחסות:

- כולנו, מבוגרים וצעירים, אזרחים דיגיטליים העושים שימוש ברשת האינטרנט.
- אני אוהב/ת לגלוש ברשת האינטרנט.
- הילדים היום הם "גאוני מחשבים" – יודעים הרבה יותר מהמבוגרים איך לעבוד עם הטכנולוגיה המתקדמת.
- כשאני גולש/ת ברשת, אני לא זקוק/ה כלל לעזרה.
- כדאי וחשוב שהוראה ולמידה בבתי הספר תכלול **שימוש נרחב** באמצעים טכנולוגיים, החל מכיתה א'.
- חוזר מנכ"ל החדש האוסר על תקשורת בין מורים לתלמידים ברשתות חברתיות הינו חיוני ביותר לשמירת קשר מותאם בין מורים לתלמידים.
- פעמים רבות אירועי אלימות שמתחילים במציאות ה"אמיתית" ממשיכים בבירונות ברשת ולהיפך.
- לעיתים כשאני נמצא/ת ברשת החברתית, אני חושש/ת: "מה יקרה אם לא יעשו לי like על תמונה?"; "מה יקרה אם אכתוב סטטוס ואף אחד לא יגיב עליו?";
- הדרך בה כולנו מתנהגים, בעיקר ילדים ובני נוער, משתנה ברשת.
- הפייסבוק היום מודד עד כמה ילדים מקובלים חברתית- אם אתה לא שם, אתה לא קיים.
- בני הנוער של היום שטחיים- דבר מעבר לסטטוסים ושימוש ב"ווטס-אפ" לא מעניין אותם.
- בפייסבוק לא ניתן למצוא שום דבר חיובי, רק קבוצות שנאה, העלבות וחרמות.
- רשת האינטרנט אינה חיובית או שלילית. השימוש שאנו עושים בה עשוי להיות חיובי או שלילי.
- לקבוצות ילדים ובני נוער ברשת יש כוח. אפשר לנצל את הכוח הזה לטובה: למנוע מעשי בריונות ולקדם מעשים חיוביים.

(המללה): בסיום הקראת ההיגדים, תזמין המנחה את התלמידים לשחזר את הדיאגרמה שנוצרה בשלבים השונים ולהיזכר בשונות שנצפתה בתפיסות ובעמדות בין התלמידים. לאחר מכן, יתקיים דיון בהתאם לשאלות המנחות הבאות (מומלץ לכתוב את השאלות על הלוח בכדי למקד את התלמידים):

ה. אילו רגשות ומחשבות עלו בכם בזמן הפעילות?

ו. כיצד בחרתם היכן לעמוד בעת בניית הדיאגרמה? אילו שאלות/דילמות ליוו אתכם בזמן הבחירה?

ז. מה למדתם מתוך ההתבוננות הפנימית על עצמכם?

- ח. מה למדתם מתוך ההתבוננות בשונות שנוצרה בין התלמידים?
- במידה ועולים תכנים המשקפים בחירה מתוך לחץ, מומלץ להדהד אותם, לאפשר לתלמידים לזהות אותם ולהזמין עוד התייחסויות לנושא.

(המשגה): בסיום הדיון, תפנה המנחה את תשומת ליבם של התלמידים להשפעה שהייתה לקבוצה על בחירתם. יש לשקף לתלמידים את המידה שבה הקבוצה השפיעה על חבריה (ניתן ללמוד על כך מתוך השונות שנוצרה במהלך הפעילות: במידה והשונות בדיאגרמה שנוצרה הינה נמוכה, לקבוצה השפעה גבוהה על חבריה ולהיפך). המנחה תוסיף ותדגיש כי במציאות האמיתית והוירטואלית כאחד, בני הנוער מושפעים מחבריהם מאחר וחשוב להם להיות חלק מקבוצת השווים. המנחה תרחיב ותסביר כי גיל ההתבגרות הוא תקופה חשובה בתהליך גיבוש הזהות האישית. זהו השלב בו מתחילה תנועה של נפרדות ואינדיבידואליזם. בתהליך גיבוש זהותו, המתבגר עסוק בהתרחקות מההורים ובהתקרבות אליהם. כמו כן, בתקופה זו החברים הופכים להיות משמעותיים במיוחד ולמעשה, קבוצת השווים הופכת להיות המרכז המשמעותי של החיים- היא מספקת תמיכה ו"בני ברית" ולפיה נקבעים תחושת השייכות, הערך העצמי והדימוי העצמי.³

3. צפייה בסרטון: ניסוי המעלית

(חוויה): המנחה תזמין את התלמידים לצפות ביחד ב**ניסוי המעלית**. מאחר והקרין המתאר את מהלך הניסוי מדבר באנגלית, מומלץ לתרגם לתלמידים את מהלך הניסוי בעת הקרנת הסרטון.

(המללה): המנחה תזמין את התלמידים להתייחס למה שראו בסרטון במסגרת הניסוי, תוך מתן דגש על הנקודות הבאות:

- א. הסבירו במילים שלכם מה ראינו במהלך הניסוי שהתרחש במעלית.
- ב. עם איזו הרגשה הסרט השאיר אתכם? (מומלץ לאפשר לתלמידים להעלות קשת רחבה של תחושות ורגשות).
- ג. מה לדעתכם הניע את נבדקי הניסוי לפעול כפי שפעלו? (כלומר- להתאים את עצמם לשאר האנשים במעלית).
- ד. כיצד אתם חושבים שאתם הייתם מתנהגים אם הייתם נבדקים בניסוי? מדוע?
- ה. מה ניתן להסיק מתוך תוצאות הניסוי על חיי היומיום שלנו?
- ו. האם גם לכם יש דוגמאות למקרים בהם עשיתם מה שאחרים/חברים עשו? ספרו על מקרים אלו. לגבי כל דוגמא כדאי להרחיב ולשאול: האם באמת רציתם לעשות את הדבר שעשיתם או שעשיתם אותו כיוון שרציתם להיות כמו כולם? האם הפעלתם שיקולי דעת בזמן המעשה? מהם? האם בהסתכלות לאחור היה כדאי ומתאים לעשות את מה שעשיתם?

³ מתוך: "כישורי חיים- לחיות את החיים בכ"ח" (מדריך להפעלת תכנית כישורי חיים בחטיבה העליונה).

(המשגה): המנחה תסביר כי מטרת הניסוי הייתה לבדוק האם ועד כמה יוכלו הנבדקים לעמוד בלחץ החברתי שהופעל עליהם. חשוב לשים לב כי הלחץ החברתי שהופעל במסגרת הניסוי לא בא לידי ביטוי במילים, אלא במעשים ובהתנהגות של משתפי הפעולה עם הנסיין. כמו כן, חשוב לדעת כי הנבדקים הושפעו מהסובבים אותם, אף על פי שלא קיים ביניהם קשר קרוב ואף יותר מכך- הם למעשה לא הכירו אותם. כלומר- גם לאנשים שאינם קרובים אלינו/ אנשים שאיננו מכירים יש יכולת להשפיע עלינו.

המנחה תפנה שאלה לתלמידים: **מהו לחץ חברתי בעיניהם ואילו דוגמאות של לחץ חברתי הם מכירים? האם הם התמודדו או מתמודדים עם לחץ חברתי? לאחר קיום דיון בנושא, ניתן לסכם ולומר כי אחת ההתמודדויות הקריטיות של מתבגרים צעירים היא העמידה בלחץ חברתי. ללחץ חברתי עשויות להיות השפעות חיוביות, כגון: לחץ חברתי למתן תרומה, להתנדבות, לשיפור הישגים לימודיים, לפנייה לסיוע ועוד. יחד עם זאת, לחץ חברתי עלול להביא לתוצאות שליליות, כגון: חרם חברתי והתנהגויות סיכון (ביניהן: אלימות ובריאות- במציאות האמיתית והוירטואלית, שתיית אלכוהול, עישון סיגריות, שימוש בסמים ועוד)⁴.**

4. פעילות- מרשתים הזדמנויות חיוביות ברשת

(חוויה): המנחה תזמין את התלמידים לחשוב על מעשה חיובי ונעים שמישהו עשה למענם היום (בבית, ברחוב, בבית הספר). לאחר מכן, תבקש מהתלמידים לבחון עם איזו הרגשה המעשה השאיר אותם בלב. תלמידים שיבחרו בכך, יוכלו לשתף את הכיתה בתחושותיהם.

בסיום השיתוף, המנחה תזמין את התלמידים לצפות ביחד בסרטון "[מעשים טובים חוזרים אלינו](#)" (Kindness Boomerang).

(המללה): המנחה תזמין את התלמידים להתייחס למה שראו בסרטון, תוך דגש על הנקודות הבאות:

- א. מה עורר בכם הסרט? מה הזכיר לכם הסרט?
- ב. אילו רגשות עלו בכם במהלך הצפייה?
- ג. מה המסר שרצו להעביר לנו באמצעות הסרט? (ערך הנתינה לזולת; כבוד; אחריות חברתית; דגש על כך שמעשים טובים יכולים לקבל ביטוי גם בדברים הקטנים והיומיומיים ולא רק בפרויקטים גדולים; לא להתעלם מקושי של אדם הנמצא לידנו- על אף שהתעלמות היא הבחירה הקלה).
- ד. האם ואילו דילמות הסרטון מעלה?
- ה. האם בחיי היומיום קל לנו לסייע לאנשים שלידנו? מדוע? באילו מקרים קל/קשה יותר? (בשאלה זו חשוב לאפשר למגוון קולות לעלות, גם אלו שאומרים שלעיתים אני בוחר שלא

⁴ מתוך: קלסר כישורי חיים לחטיבת הביניים.

- לסייע על מנת לא לשלם מחיר בעצמי. לדוגמא: במקרה של חרם, תלמידים מעדיפים לא לסייע לצד הנפגע על מנת לא להיות מוחרמים בעצמם).
1. מה המסר שאתם באופן אישי לוקחים אתכם מהסרטון להמשך הדרך?
 2. האם תוכלו לתת דוגמאות לעשיית מעשים טובים שאתם באופן אישי תוכלו לעשות בחיי היומיום שלכם?

(המשגה): המנחה תסביר כי אחד הערכים עליהם מבוסס הסרטון הינו ערך **האחריות החברתית**. ערך זה יכול לבוא לידי ביטוי הן במציאות היומיומית והן במציאות הוירטואלית. המנחה תזכיר כי התחלנו את המפגש בהיכרות עם המושג "אזרחות דיגיטלית". ראינו שלכולנו עמדות ותפיסות שונות ומגוונות בנוגע לגלישה ברשת האינטרנט. כמו כן, ראינו כי במציאות האמיתית והוירטואלית כאחד אנשים, ובמיוחד בני הנוער, מושפעים מלחץ חברתי המופעל עליהם בידי אחרים מאחר וחשוב להם להיות "בעניינים" וחלק מקבוצת השווים. בהמשך ראינו כי לכולנו היכולת והכוח לסייע לאחרים הזקוקים לעזרה- קטנה כגדולה. המנחה תפנה שאלה אל התלמידים: **כיצד ילדים ובני נוער יכולים לקחת אחריות חברתית ברשת?**

בתום הדיון, תסכם המנחה:

אחריות חברתית - כיצד אנחנו מצפים מבני הנוער לנהוג ברשת⁵?

- לא לקחת חלק בפעילות הפוגעת!
- לקחת אחריות על בחירות שקיבלנו ועל ההתנהגות שלנו.
- לא לשתוק במקרה של פגיעה - גם כשזה קורה לך וגם כשקורה לאחר.
- חשוב לזכור שלקבוצה יש כוח עמידה מול בריון אחד או בריונים מעטים.
- כשאני מגן על מישהו אחר אני מצמצם את הישנות מעשי הבריונות.
- כשאנחנו מצייתים לכללים שהבריונים קבעו אנחנו הופכים אותם לכללים שלנו. אפשר ליזום התנהגויות חיוביות - לקבוצה יש כוח משותף לקבוע כללים חיוביים.
- חשוב לפנות למבוגרים בחיינו ולעדכן לגבי פעילות שלילית המתקיימת ברשת.

⁵ מתוך: "מרחב האינטרנט כחלק ממרחב החיים והתמודדות עם אלימות באינטרנט", אליזבט גלאון ומיכל זכריה.

המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה

המינהל למדע וטכנולוגיה
אגף טכנולוגיות מידע

- יש ביכולתנו לעשות דברים טובים ברשת: לפרגן ולתת תמיכה (בני הנוער יכולים לשמש כ"שומרי סף", להיות ערים לחברים הנמצאים במצוקה ולייעץ אחד לשני); לשתף פעולה; להתנסות בעבודת צוות; לקחת חלק באקטיביזם חברתי.

(יישום): על מנת להגיע לתוצרים יישומיים, מומלץ להקצות זמן בשיעור(ים) בו התלמידים יוכלו לעבוד באופן אישי/קבוצתי על פי בחירתם על מנת לתכנן פרויקט בנושא. בהתאם לשיקול הדעת של המנחה, ניתן ליצור תערוכה (פיסית/וירטואלית) בה יוצגו התוצרים ובמסגרתה יוכלו התלמידים לספר על התהליך שעברו ועל המעשה הטוב שבחרו לעשות באמצעות הרשת.

סיכום: חשוב שכולנו נלמד כיצד להשתמש ברשת באופן מיטיב ומיטבי וזאת בכדי שנוכל לעשות טוב ברשת להעביר את זה הלאה.

נספח- חומר רקע למורה

השימוש באינטרנט בקרב ילדים ובני נוער: היקף התופעה ומאפייני שימוש

בעשורים האחרונים אנו נמצאים בעיצומה של מהפכה טכנולוגית חסרת תקדים - המהפכה הדיגיטלית. השפעתה על מכלול תחומי חיינו - על התרבות במשמעותה הרחבה, על תהליכים פוליטיים ומדיניים, כלכליים, פיננסים ומסחריים, על המחקר, המדע וההתנהגות האנושית הגלובלית, הלאומית והאישית - היא עצומה. אחד הסממנים הבולטים ביותר של המהפכה הדיגיטלית הוא רשת האינטרנט, המהווה בו זמנית אמצעי שידור וקישור כלל עולמי, מנגנון להפצת מידע ומדיום לשיתוף פעולה ואינטראקציה בין אנשים, ללא קשר למיקומם הגיאוגרפי.⁶

בתוך כך, מיצובה של רשת האינטרנט בחייהם של ילדים ובני נוער הינו מרכזי ביותר. על פי מכון STS למעלה מ-90% מבני הנוער מדווחים כי הם משתמשים ברשת האינטרנט⁷, 91% מבני הנוער בישראל הגולשים באינטרנט חברים ברשת חברתית ומייחדים 3.8 שעות בממוצע לגלישה ברשת חברתית⁸. מבט מעמיק על התופעה מגלה כי גלישה ברשתות החברתיות היא השימוש העיקרי ברשת של 25.3% מן הילדים בני ה-7 עד 9, ושיעור זה עולה ל-75% בקרב בני ה-16 עד 18⁹ (בהקשר זה חשוב לזכור כי השימוש ברשת הפייסבוק אינו מיועד לילדים מתחת לגיל 13 ושימוש בשירות ה-WhatsApp אינו מיועד לבני נוער מתחת לגיל 16)¹⁰. השימושים הנפוצים בהם בני נוער בעולם עושים שימוש ברשתות חברתיות הינם שליחת מסרים פרטיים וקבוצתיים, רישום תגובה בבלוג או על קיר של חבר, הערה על תמונה של חבר, שליחת מסרים מידיים או מסרונים והצטרפות לקבוצות. 25% מבני הנוער נוהגים לגלוש ברשתות חברתיות באמצעות טלפונים ניידים¹¹. חשוב לציין

⁶ "הייעוץ החינוכי בעולם האינטרנט" (רחל ארהרד, בדפוס).

⁷ סקר STS, שימוש באינטרנט במסגרת ה- world internet project, <http://data.isoc.org.il/data/109>

⁸ ילדים ברשתות חברתיות (אתי וייסבלאי, 2011)

⁹ בר חיון, "כ-70% מהילדים בגיל 13 חברים ברשתות החברתיות – כיצד נגן על הילדים מהאינטרנט?", TheMarker, 15 בפברואר 2010.

¹⁰ [ווטסאפ- האם וכיצד ניתן להחזיר את השד לבקבוק?](#) (אברום רותם, 2013)

¹¹ Amanda Lenhart, [Social Media & Mobile Internet Use Among Teens and Young Adults](#), Pew Internet and American Life Project, February 3rd, 2010.

כי הגולשים ברשתות חברתיות עושים זאת במגוון רחב של מקומות, ובכלל זה בזמן השיעור, בנסיעה או בהמתנה לאוטובוס או לרכבת, בהפסקות בבית-הספר, בטיולים ובקניון¹².

השימוש באינטרנט בקרב בני נוער: יתרונות ומענה על צרכים התפתחותיים

האינטרנט מאפשר למתבגרים לקבל מענה לצרכים האופייניים לגיל ההתבגרות ולהתמודד עם משימות התפתחותיות העומדות בפניהם¹³:

גיבוש הזהות האישית: זהו תהליך חשוב ומרכזי בגיל ההתבגרות, הכולל בדיקה של עמדות, ערכים, התנסות בחוויות שונות ושאלת שאלות. חקירה זו מאפשרת למתבגר, בסופו של התהליך, לגבש זהות בוגרת ושלמה, הייחודית לו. המרחב האינטרנטי מאפשר למתבגר לדון בעמדותיו עם אחרים ולבדוק את תגובות הסביבה לערכים, למראה או לזהויות אותן הוא מאמץ.

שחרור מהתלות בהורים ויצירת זהות נפרדת: כחלק מהתהליך, על המתבגר ליצור לעצמו זהות עצמאית. תהליך זה אינו פשוט ומלווה בקונפליקט בין הרצון להיות עצמאי לבין הצורך בהגנת ההורים. האינטרנט נחוה על ידי המתבגרים כמרחב מרגש המתאים למילוי הצורך בהפרדות, במיוחד כשההורים נתפסים כמי ש"לא מבינים בזה". באמצעות האינטרנט המתבגר יכול גם "לצאת לעולם הגדול" וגם להישאר בבית.

יצירת קשרים חברתיים: גלישה ברשתות חברתיות, פורומים וקבוצות דיון מאפשרת למתבגר לחוש חלק מקבוצה גדולה יותר, גם אם תחומי העניין שלו אינם נפוצים בקרב חבריו לכיתה או ליישוב. קבוצות אלו עשויות להוות קבוצות השתייכות חלופיות, ואף לספק הזדמנות להרחבת המעגל החברתי בקרב ילדים ובני נוער הדחויים על ידי קבוצת השווים להם. בנוסף, הן יכולות לשמש כקבוצות תמיכה בזמן משבר.

התנסות ביצירת קשרים בין אישיים קרובים: המרחב הוירטואלי מאפשר למתבגרים להתנסות בקשרים בין אישיים, לעתים מבלי להיחשף, מבלי להזדהות או באמצעות אימוץ זהויות אחרות. ההתפתחות הגופנית והמינית מעלה את רמת העוררות המינית, ושאלות הנוגעות לדימוי הגוף. גם כאן המתבגר יכול למצוא במרחב האינטרנט מענה לסקרנות ולהתלבטויות ומקור לידע.

תרבות ונורמות התנהגות ייחודיות המתפתחות ברשת:

¹² Teenk, "בני נוער – מדיה, סגנון חיים וצרכנות, ממצאי סקרים כמותיים, ינואר-מאי 2010", בתוך: המועצה הלאומית לשלום הילד, **ילדים בישראל 2010 – שנתון סטטיסטי**, דצמבר 2010.

¹³ "מתחברים לטוב" - להיות הורים לילדים בעידן האינטרנט.

ברשת מתקיים ההמשך הטבעי של ההווי האישי והחברתי המתקיים פנים אל פנים, אך הוא בעל מאפיינים ייחודיים: תיעוד, ריבוי שותפים, טשטוש הגבול בין הפרטי לציבורי, היעדר מנגנוני בקרה, אנונימיות, אי-נראות, היעדר קשר עין, צמצום תחושות ותקשורת בשפה כתובה. אנשים נוטים לבטא ברשת דברים שבמצבים רגילים לא היו חושפים- משתפים בסיפורים אינטימיים, חושפים פרטים אישיים, מצלמים את עצמם בסיטואציות שונות ומפרסמים תמונות שלהם עם חבריהם. במקביל, עלולה להתעצם נטייה להגיב בישירות, בבוטות ובאופן מעליב- תופעה הנקראת "אפקט הסרת העכבות המקוון"¹⁴.

בריונות ברשת:

"פגיעה מקוונת" מוגדרת כפגיעה מכוונת וחוזרת הנגרמת באמצעות כלים דיגיטאליים. כל כלי פרסום, הפצה ושיתוף ברשת האינטרנט, דוגמת דוא"ל, קבוצות דיון, אתרים, יומני רשת ומשחקי רשת, יכול לשמש לצורך פגיעה מקוונת מסוגים שונים ובהם: הטרדה, הפצת שמועות, השפלה, התחזות, הפצת מידע אישי, הרחקה, מניעה והחרמה, הפחדה, איומים וסחיטה. צילום דיגיטאלי של תלמידים או מורים בשעת השפלה, בעת שהנפגע נופל קורבן לאלימות או במצבים אינטימיים, הפצת הצילום ופרסומו באמצעים דיגיטאליים היא אחת הצורות החמורות של פגיעה מקוונת. זוהי תופעה שבשנתיים האחרונות הפכה לנפוצה במיוחד, הן בעולם והן בישראל. חשוב להבחין תיאורטית בין "פגיעה מקוונת" אשר מתרחשת אך ורק במרחב הוירטואלי לבין מקרי אלימות אשר מתרחשים בעולם הממשי. לעיתים קרובות, נוצר רצף בין התנהגויות אלימות בעולם הממשי ובעולם המקוון ולהפך¹⁵.

מאפייני הפוגע והנפגע ברשת¹⁶:

מה מניע את הפוגעים?

יכולים להיות מניעים רבים ושונים, אך יש מניעים ששכיחים יותר כאשר מדובר על בריונות ברשת:

¹⁴ פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות (עינב לוק, מיכל זכריה, אורית ברג- בהכנה).

¹⁵ אלימות וירטואלית בקרב בני נוער (רועי גולדשמיט, 2011).

¹⁶ [מרחב האינטרנט כחלק ממרחב החיים והתמודדות עם אלימות באינטרנט](#) (אליזבת גלאון ומיכל זכריה, שפינט).

- הפוגעים באינטרנט הם לא פעם אותם ילדים שפוגעים גם במרחב הפיסי. המניעים לפגיעה נובעים מסיבות שונות, וביניהן: כעס, עלבון, תסכול, אובדן שליטה עצמית ועוד.
- השאיפה לפופולריות: לא פעם ילדים ובני נוער מחקים פעולות שנעשו על ידי אחרים וזכו לחשיפה רבה. ככל שהתכנים קיצוניים יותר, כמות הצופים בתכנים והמצטרפים לקבוצות גדולה יותר וכך נוצרת חוויה של פופולאריות ותהילה.
- חוסר מודעות לתחושות ולרגשות המתעוררים בצד השני כתוצאה מהפגיעה, פעולה במטרה 'להצחיק', התנהגות אימפולסיבית ללא מחשבה מראש על ההשלכות.

מיהם הנפגעים?

- כל אחד עלול להיפגע.
- ילדים ובני נוער אשר דחויים ונפגעים גם בעולם הממשי.
- ילדים ובני נוער שחוששים מדחייה ומהשפלה.

מסקר שנערך בשנת 2011 על ידי ראמ"ה (הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך) עולה כי שיעור התלמידים המדווחים **על קורבנות לאלימות תוך שימוש באמצעי תקשורת דיגיטליים** דומה בכל שלבי הגיל: 9% מתלמידי כיתות ד'-ו', 7% מתלמידי כיתות ז'-ט' ו-7% מתלמידי כיתות י'-י"א¹⁷.

כשאנו מתייחסים לפגיעה מקוונת, חשוב לזכור כי בכוחה לגרום **לנזקים קשים הרבה יותר מפגיעה פיזית והשלכותיה רחבות ועמוקות יותר**, בשל כמה סיבות¹⁸:

- העדר נוכחות ומגע פיסי בין הפוגע לנפגע מאפשרים מרחב נוח לביטוי האלימות שאיננו מוגבל על ידי מנגנוני פיקוח ובקרה חברתיים;
- הנפגע לעיתים כלל אינו מודע לפגיעה ואיננו יכול להימלט מנזקה;
- מגוון האפשרויות של הפצת המסרים בדרך מקוונת גדול הרבה יותר מאשר במרחב הפיסי;

¹⁷ [ניטור רמת האלימות על פי דיווחי תלמידים: נתונים מתוך סקרי ניטור אלימות תשע"א ותשס"ט](#) (ראמ"ה), (2011).

¹⁸ מתוך עידית אבני, וד"ר אברום רותם, "[פגיעה מקוונת – Cyberbullying](#)", אוקטובר 2009, באתר מתקוונים לאתיקה, כניסה: 23 בינואר, 2011.

- האמצעים המקוונים מאפשרים להכניס למעגל הפוגעים והנפגעים משתתפים רבים תוך זמן קצר. ריבוי הצופים ויכולתם להיות אקטיביים מעודד את הפוגע ומגדיל את עוצמת הפגיעה ואת היקפה;
- פגיעה מקוונת לעיתים איננה ניתנת להסרה והיא נשמרת ללא הגבלת זמן;
- הנגישות וקלות המימוש גורמים להתדרדרות מהירה מהתנהגות ללא כוונה לפגוע, לאליומות פוגענית;
- לפגיעה המקוונת השלכות חמורות על הנפגע. הקורבן מתקשה להגן על עצמו והוא עלול לחוות מצוקה פסיכולוגית דוגמת תסכול, דיכאון, כעס ופגיעה בהערכה עצמית ושינוי התנהגות כגון התבודדות או תוקפנות. הדחייה החברתית שנחווית בעקבות פגיעה מקוונת בגיל ההתבגרות עלולה להביא לתוצאות שליליות שישפיעו על הנפגע לאורך כל חייו.

העומדים מהצד:

במקרים של בריונות, פרט לקורבנות שבדרך כלל מציקים להם באופן קבוע וחוזר, ופרט לבריון, שמבצע את העבירה באופן יזום ואקטיבי - נוכחים בסיטואציה ילדים ובני נוער נוספים אשר צופים דרך קבע במקרי בריונות. התנהגותם של הצופים הנוכחים במצבים אלו מבטאת את העמדה בה הם נוקטים ביחס למה שמתרחש. חלק מהילדים והמתבגרים מצטרפים למעשה הבריונות כאשר מישהו אחר התחיל אותה ומתפקדים כמסייעים לבריון. אחרים אינם תוקפים באופן אקטיבי את הקורבן אך נותנים משוב חיובי לבריון (מספקים לו קהל, משסים אותו בקורבן על ידי צחוק או מחוות עידוד). לבסוף, נבחין באותם תלמידים שהתנהגותם היא אנטי בריונית: הם מנחמים את הקורבן, תומכים בו ומנסים לגרום לאחרים להפסיק את הבריונות. תלמידים אלו הם ה"מגיבים".

המושג ה"עומדים מהצד" מקבל משמעות גדולה יותר כשמדובר במעשי בריונות המתבצעים במרחבי הרשת. מספר הצופים ברשת לעיתים קרובות הוא בגדר בלתי ידוע ועשוי להשתנות מיחידים ועד למאות ואף אלפים והצפייה אינה סינכרונית (כלומר אינה מתרחשת בהכרח בזמן הפגיעה). המעבר מתפקיד של צופה בלתי מעורב לשותף לפגיעה מתרחש ביתר קלות ברשת לעומת המעבר המתרחש פנים אל פנים. ילדים ובני נוער הופכים ביתר קלות לשותפים לפגיעה כאשר הם לוחצים על לחצן ה-LIKE / משתפים בתכנים פוגעניים/כותבים פוסט התנהגות פוגעת שמישהו אחר יזם¹⁹.

¹⁹ פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות (עינב לוק, מיכל זכריה, אורית ברג- בהכנה).

בכדי לאפשר לבני הנוער להתמודד עם מצבי חיים שונים, הן אלו המתקיימים בזירה הוירטואלית והן אלו המתקיימים מחוצה לה, עלינו לנהל עימם שיח בכיתה שיאפשר להם לברר את עמדותיהם בתהליך מוגן המנוהל באופן אחראי על ידי מבוגר-איש החינוך, להיחשף לדרכי התמודדות שונות של חבריהם לכיתה, לקבל חיזוק מתוך השיחה, להתווכח, להתעמת, לאמץ עמדות או להסכים איתן, ותוך כדי כך לברר ולגבש לעצמם את עמדותיו. התהליך מאפשר למתבגרים לראות את עצמם משתקפים ב"מראה של המבוגר", וכך, לקבל ידע על עצמם מנקודת מבט נוספת²⁰. תהליך זה מוכר למתבגרים מתוך מפגשי "כישורי חיים", אותם מנחים המחנכים באופן תדיר ועקבי בכיתות. למעשה, הנושא של גלישה נבונה ואחראית ברשת ובתוך כך, בריונות ברשת, הוא נושא בלתי נפרד בו אנו עוסקים במפגשי "כישורי חיים". באמצעות שיח זה ניתנת לאנשי החינוך הזדמנות לשוחח עם הילדים על אירועים שחוו בעצמם (הצקות ברשת, קבוצות שנאה, חרם, הטרדות), להעלות שאלות בדבר נורמות התנהגות ברשת (איזה מידע אני מפרסם ברשת? כיצד אני נוהג כשאני רואה פגיעה באחר ברשת?) ולהעצים התנהגויות חיוביות ברשת (תרומה לקהילה, גיוס תלמידים למטרה משותפת, התנגדות לפגיעה באחר ועוד).

במסגרת שיחות אלו, נרצה לחזק את כוחות הפרט, לפתח את היחסים הבין אישיים החיוביים בקבוצה ולהציב ציפייה ללקיחת אחריות חברתית, הבאה לידי ביטוי במסרים הבאים²¹:

- לא ניקח חלק בפעילות הפוגעת!
- חשוב לדווח על הפגיעה ולעמוד לצד מי שנפגע, לדווח, לתמוך, לסייע ולפנות/להפנות לעזרה.
- גם הפוגע זקוק לעזרה – מישהו שיעצור אותו לפני שהוא יעבור על החוק וישלם מחיר.
- לקבוצה יש כוח עמידה מול פוגע אחד או מול מספר פוגעים – אפשר וחשוב לשתף חברים, ולגייס אותם שיעזרו גם הם.
- כשאנחנו מצייתים לכללים שהפוגעים ברשת קובעים אנחנו הופכים אותם לכללים שלנו. לקבוצה יש כוח משותף לקבוע כללים חיוביים.

²⁰ [כישורי חיים- לחיות את החיים בכישורי חיים](#) (מדריך להפעלת תכנית כישורי חיים בחטיבה העליונה).

²¹ [מרחב האינטרנט כחלק ממרחב החיים והתמודדות עם אלימות באינטרנט](#) (אליזבט גלאון ומיכל זכריה, שפינט).

- חשוב לפנות למבוגרים בחיינו- הורים, מורים, יועצת, מנהלת ולעדכן לגבי פעילות שלילית המתקיימת ברשת. התנהגות זו אינה מהווה הלשנה, אלא דיווח היכול לסייע הן לצד הנפגע והן לצד הפוגע.

ומה אומר החוק?

במדינת ישראל אין עדיין חקיקה העוסקת באופן ישיר במקרי פגיעה ברשת, אך ישנם מספר חוקים אשר יכולים לעמוד לרשותם של החווים פגיעה:

מתוך חוק הגנת הפרטיות :

1. איסור הפגיעה בפרטיות - לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו.
2. פגיעה בפרטיות כוללת -
 - בילוש או התחקות אחרי אדם, העלולים להטרידו, או הטרדה אחרת;
 - צילום (לרבות הסרטה) אדם כשהוא ברשות היחיד;
 - פרסום תצלומו של אדם ברבים בניסיונות שבהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו;
 - פרסומו של עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד.
3. הפוגע במזיד בפרטיות זולתו באחת הדרכים האמורות, דינו - מאסר חמש שנים.

מתוך חוק איסור לשון הרע 1965

1. לשון הרע מהי - לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול –
 - (1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצידם;
 - (2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;

החוק קובע עונש של עד שנת מאסר למי שמפרסם לשון הרע בכוונה לפגוע.

מתוך חוק יסוד כבוד האדם וחירותו 1992

1. עקרונות יסוד - זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין, והן יכובדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל
2. שמירה על החיים, הגוף והכבוד - אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם.
4. הגנה על החיים, הגוף והכבוד - כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה

המינהל למדע וטכנולוגיה
אגף טכנולוגיות מידע

3. פרטיות וצנעת הפרט-

- א. כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו.
- ב. אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו